

NORGES HØYESTERETT

Den 16. mai 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Bårdsen, Bergsjø og Bergh i

HR-2018-931-U, (sak nr. 18-070635SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Erik Bratterud og
advokat Jørgen Aandal Vangsnes)
Rettslig medhjelper:
advokat Anne Dalheim Jacobsen)

mot

Sverre Eilifssøn Koch
Sveko Invest AS (advokat Anders Morten Brosveet)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over kjennelse om bevisstilgang i sak om erstatning for uberettiget straffeforfølgning, jf. straffeprosessloven kapittel 31.
- (2) Sverre Eilifssøn Koch ble 31. oktober 2011 tiltalt for overtredelse av ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a og nr. 2 og § 12-2 nr. 1 og 2. Det ble samtidig tatt ut tiltale mot Transocean Inc., Transocean Offshore Deepwater Drilling Inc., Arcade Drilling AS, Einar Brask og Klaus Klausen. Ved Oslo tingretts dom 2. juli 2014 ble Koch frifunnet. Dommen ble ikke anket.
- (3) Koch fremmet krav om erstatning og oppreisning for uberettiget straffeforfølgning. Han krevde 7 405 421 kroner i erstatning for økonomisk tap og 2 150 000 kroner i oppreisning. Det ble også krevd erstatning for udekkede sakskostnader med 2 713 879,50 kroner. Ved Statens sivilrettsforvaltnings vedtak 4. desember 2014 ble Koch tilkjent 602 544 kroner i erstatning for økonomisk tap og 70 000 kroner i oppreisning. For øvrig ble kravet avslått. Den 16. juli 2017 tok Koch og Sveko Invest AS ut stevning mot staten v/Justis- og beredskapsdepartementet med krav om erstatning og oppreisning.
- (4) I prosesskriv av 9. november 2017 begjærte Koch og Sveko Invest AS bevisstilgang til:

"1) e-post korrespondanse, interne notater og brev sendt internt i og mellom Økokrim og skatteetaten (Skatt Vest og/eller Skattedirektoratet) i tidsrommet 30. september 2011 og 13. oktober 2011 i anledning spørsmål om uttak av tiltalebeslutning mot Sverre Koch, samt 2) møtereferat, interne notater og/eller all dokumentasjon fra møtet avholdt omkring onsdag 12. oktober 2011 hvor tiltalebeslutningen mot Sverre Koch ble behandlet internt av Økokrim."

(5) I prosesskriv datert 11. desember 2017 begjærte Koch og Sveko Invest AS fremlagt en betenkning utarbeidet av advokat Hugo Matre etter oppdrag fra staten.

(6) Staten motsatte seg begjæringene.

(7) Oslo tingrett avsa kjennelse 13. mars 2018 med slik slutning:

"Staten v/Justis og beredskapsdepartementet pålegges å fremlegge bevis i form av e-post korrespondanse, interne notater og brev sendt internt i og mellom Økokrim og skatteetaten (Skatt Vest og/eller Skattedirektoratet) i tidsrommet 30. september 2011 og 13. oktober 2011 i anledning spørsmål om uttak av tiltalebeslutning mot Sverre Koch, møtereferat, interne notater og/eller all dokumentasjon fra møtet avholdt omkring onsdag 12. oktober 2011 hvor tiltalebeslutningen mot Sverre Koch ble behandlet internt av Økokrim, og betenkning fra Hugo Matre datert 5. desember 2006."

(8) Staten anket tingrettens kjennelse for så vidt gjaldt pålegget om å fremlegge interne dokumenter (i motsetning til betenkningen fra Hugo Matre).

(9) Borgarting lagmannsrett avsa kjennelse 25. april 2018 med slik slutning:

"1. Anken forkastes.

2. I sakskostnader for tingretten betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 56 250 – femtisekstusentohundreogfemti – kroner til Sverre E. Koch og Sveko Invest AS i fellesskap innen to uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

3. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 28 125 – tjeåttetusenetthundreogtjuefem – kroner til Sverre E. Koch og Sveko Invest AS i fellesskap innen to uker fra forkynnelsen av kjennelsen."

(10) *Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet* har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovtolkningen. Staten har i korte trekk anført:

(11) Plikten til å legge frem dokumenter fra straffesaken er spesialregulert i straffeprosessloven og politiregisterloven med tilhørende forskrifter. De aktuelle reglene innebærer at det gis innsyn i alle dokumenter som inneholder faktiske opplysninger av betydning for straffesaken, samtidig som det trekkes en grense mot påtalemyndighetens faktiske vurderinger. Både lovgiver og Høyesterett har bygd på at det er gode grunner som tilsier en slik avgrensning. Lagmannsrettens lovtolkning vil uthule denne ordningen. Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at tvistelovens bevisregler er uttømmende.

(12) Ankende part har lagt ned slik påstand:

"1. Begjæringen om bevis tilgang tas ikke til følge.

2. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet tilkjennes sakskostnader for alle instanser."

- (13) *Sverre Eilifsson Koch og Sveko Invest AS* har inngitt tilsvaer og har i korte trekk anfoert:
- (14) Lagmannsrettens lovtolkning er korrekt. Tvistelovens ordlyd er klar. Straffeprosesslovens regler om innsyn regulerer en helt annen situasjon basert pa andre hensyn. Naar straffesaken er avgjort, har ikke disse hensynene lenger noen vekt.
- (15) Ankemotpartene har lagt ned slik pastand:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. I sakskostnader for Høyesteretts ankeutvalg betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 24 000 kroner til Sverre E. Koch og Sveko Invest AS i fellesskap."**
- (16) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at dette er en videre anke. Utvalgets kompetanse er derfor begrenset etter tvisteloven § 30-6. Anken retter seg mot lagmannsrettens tolkning av lovens regler om tilgang til bevis i sivile saker, som utvalget kan prøve ogsa ved videre anke. Utvalget viser til § 30-6 første ledd bokstav c. Kompetansen etter denne bestemmelsen gjelder den "generelle rettslige forståelsen av en skreven rettsregel". Dette omfatter ikke bare tolkningen av en enkeltstående bestemmelse, men ogsa tilfeller der den rettslige løsningen følger av flere skrevne regler sett i sammenheng, der den må bygge pa hensyn eller forutsetninger bak regelen og der den beror pa mer alminnelige prosessuelle prinsipper, jf. Schei mfl., Tvisteloven, Kommentartutgave, 2. utgave 2013 side 1098.
- (17) Lagmannsretten har forstått tvistelovens regler om tilgang til bevis slik at de begrensninger som etter straffeprosessloven, politiregisterloven og politiregisterforskriften gjelder med hensyn til en siktets rett til innsyn i politiets og påtalemyndighetens *interne dokumenter* i straffesaken, ikke begrenser retten til tilgang til slike interne dokumenter etter tvistelovens regler i en erstatningssak etter tvistelovens regler, naar denne reises etter at straffesaken er avsluttet, jf. straffeprosessloven kapittel 31.
- (18) Høyesteretts ankeutvalg er enig i denne lovforståelsen.
- (19) Det kan være gode grunner til at siktede under etterforskningen eller iretteføringen ikke gis fullt innsyn i politiets eller påtalemyndighetens interne dokumenter. Utvalget viser til Rt-1993-1077, NOU 2009: 15 Skjult informasjon – åpen kontroll side 204 og Prop. 147 L (2012–2013) punkt 5.4.5. Men, som Høyesteretts ankeutvalg fremhevet i Rt-2010-1404 avsnitt 21, stiller tvisteloven opp "et i utgangspunktet komplett regelsett for behandlingen av alle typer sivile tvister". Det ligger i dette at eventuelle straffeprosessuelle begrensninger i innsynsretten ikke supplerer tvistelovens regler i en senere erstatningssak. Innsynsspørsmålet avgjøres etter tvistelovens regler, hvor det ikke er noe unntak for interne dokumenter.
- (20) Avgjørelsen fra 2010 er fulgt opp i HR-2018-709-U, hvor det i avsnitt 10 er understreket at det ikke er avgjørende for retten til tilgang til bevis etter tvistelovens regler at innsyn ikke gis etter forvaltningslovens regler om dokumentinnsyn.
- (21) Utvalget viser videre til Rt-2014-1324 avsnitt 15-16. Her ga Høyesteretts ankeutvalg uttrykk for at det ikke er avgjørende for retten til tilgang til bevis etter tvisteloven at et dokument eventuelt måtte anses som internt ved spørsmålet om offentlighet etter forvaltningslovens regler. Det ble spesielt pekt pa at hensynet til en riktig opplysning av den sivile saken måtte gå foran hensynet til forvaltningens arbeid. At innsyn ogsa i interne dokumenter kan ha betydning for hvilke muligheter en saksøker har til å underbygge sitt krav, illustreres av saken

her, hvor det blant annet gjøres gjeldende at dokumentene vil belyse om noen har opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt i forbindelse med beslutningen om å ta ut tiltale.

- (22) Etter tvisteloven § 21-5 gjelder plikten til å gi tilgang til bevis "med de begrensninger som følger av bevisforbud og bevisfritak i kapittel 22 og andre bevisregler i loven". Det står ikke at det "bare" er de nevnte begrensninger som er aktuelle. Men ordvalget og strukturen tilsier at man iallfall må ha tatt sikte på noe i retning av en uttømmende regulering.
- (23) Høyesteretts ankeutvalg antar at det vil kunne tenkes unntak fra retten til tilgang til bevis utover det som følger direkte av tvistelovens regler. Utvalget viser til Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 457 og Schei mfl., Tvisteloven, Kommentartutgave, 2. utgave 2013 side 823. I kommentartutgaven er det samtidig manet til varsomhet:
- "Domstolene står ikke fritt til å utvikle nye begrensninger under henvisning til reelle hensyn. Unntak fra hovedregelen om fri bevisføring må prinsipielt være hjemlet i lov eller regler med minst tilsvarende trinnhøyde, se Høyesteretts kjennelse i Rt. 1990 side 1008, jf. også Rt. 1991 side 1080. I praksis er det særlig to problemstillinger som gjør krav på interesse, hvor stikkordene er overskuddsinformasjon og selvinkriminering."**
- (24) Høyesteretts ankeutvalg slutter seg til dette.
- (25) Utvalget har ikke funnet noe i forarbeidene til tvisteloven eller i prosesslitteraturen som tilsier at man har sett for seg, eller forutsatt, at det straffeprosessuelle unntaket for innsyn i interne dokumenter også gjelder når det etter avsluttet straffesak blir reist erstatningssak mot staten.
- (26) I straffeprosessloven § 449 andre ledd tredje punktum heter det – helt generelt – at erstatningssaken "behandles etter reglene i tvisteloven", uten noen reservasjoner for så vidt gjelder retten til innsyn i interne dokumenter. Forarbeidene til denne bestemmelsen gir ikke holdepunkter for at det likevel skulle gjelde en slik begrensning, se Ot.prp. nr. 77 (2001–2002) side 69–70.
- (27) Anken må etter dette forkastes.
- (28) Ankemotparten har krevd erstatning for sine sakskostnader for Høyesteretts ankeutvalg med i alt 24 000 kroner. Kravet tas til følge.
- (29) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesteretts ankeutvalg betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 24 000 – tjuefiretusen – kroner til Sverre E. Koch og Sveko Invest AS i fellesskap innen to – 2 – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Arnfinn Bårdsen
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)

Riktig utskrift: